

Open access -suosituksia Tanskan malliin

Posted on [23.1.2012](#) by

Open access on mullistavan hieno tutkimuksen julkaisutoiminnan keksintö. Kaikki eivät vain ole sitä vielä oivaltaneet. Avoimen tieteellisen julkaisemisen hyödyt ovat moninaiset, mutta miten saada tiedeyhteisö mukaan?

Tanskassa on päätetty ottaa open access käyttöön täydellä teholla. Maan hallitus on sitoutunut varmistamaan, että julkisin varoin rahoitetun tutkimustoiminnan tulokset tulevat kaikkien saataville avoimina julkaisuina. Tiede-, teknologia- ja innovaatioministeriö nimitti komitean laatimaan open access -suositukset tanskalaiselle tiedeyhteisölle. Komitea työskenteli Tanskan sähköisen tutkimuskirjaston [DEFF](#) (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek) ohjausryhmän alaisuudessa ja työn tuloksena on valmistunut 16-kohtainen lista suositeltavista toimenpiteistä.

Avoimuus vihertämään

Tanskan open access -komitea suosittelee rinnakkaistallennukseen perustuvaa vihreää open access -käytäntöä. Avoin julkaiseminen ei tingi tutkimuksen laadunvarmistuksesta, koska tieteelliset julkaisut huolehtivat vertaisarvioinnista. Monet tiedekustantajat sallivat vertaisarvioitujen artikkelien rinnakkaistallentamisen. Suosituksen mukaan yliopistojen ja tutkimuslaitosten tulee edistää ja toteuttaa open access -julkaisemista. Käytännön tulisi kattaa kaikki tutkimus, joka tehdään kokonaan tai osittain julkisella rahoituksella.

Rahanarvoisia julkaisuja

Open access -linjauksilla tulisi olla yhteys Tanskassa yliopistojen rahanjaon kriteerinä käytettyyn julkaisupisteitykseen (bibliometrinen tutkimusindikaattori BFI). Taustalla on ajatus että open

access -lehdissä julkaisemisen tai kokotekstin tallentamisen julkaisuarkistoon pitäisi olla yksi yliopistojen rahanjaon kriteeri.

Julkisen sektorin tutkimusrahoittajien tulisi edellyttää tutkimusjulkaisujen kokotekstien tallentamista joko organisaation omaan julkaisuarkistoon tai raportissa ehdotettuun uuteen kansalliseen julkaisuarkistoon. Yhteistä arkistoa tarvittaisiin pienemmille organisaatioille. Tanskassa on jo [kansallinenjulkaisurekisteri](#) ja yliopistoilla on sama Pure-ohjelmisto, joka on käytössä myös Helsingin yliopiston [TUHATissa](#). Komitea suosittelee myös tieteellisten julkaisujen pitkäaikaissäilytystä koskevan palvelun perustamista. Tällaisen palvelun avulla voidaan varmistaa digitaalisten julkaisujen luettavuus ja hyödynnettävyys pitkällä aikavälillä.

Näkyvyyttä pienelle maalle

Komitea suosittelee, että tanskalaiset tieteelliset kustantajat, tieteelliset seurakunnat ja tieteellisten lehtien päätoimittajat valmistelevat ehdotuksia siitä kuinka tieteelliset lehdet ja kirjat saadaan siirtymään open accessiin.

Tieteellisten artikkelien ja kirjojen kannattava julkaiseminen tanskaksi on aina ollut vaikeaa pienen kielialueen vuoksi. Erityistä huolta on kannettu lehtien tilauskannan säilymisestä. Kirjojen julkaisemisessa on puolestaan kysymys erilaisesta liiketoimintamallista, koska kirjoista saadaan suoraan myyntivoittoa.

Viestintää ja vuoropuhelua

Ehdotusten toimeenpanoa koordinoitaessa pitäisi toteuttaa open access -aiheinen tiedotuskampanja esimerkiksi tiedotusaineiston ja konferenssien muodossa. Kampanja suunnataan yliopistoihin ja tutkimuslaitoksiin.

Kansainvälisissä tutkimusrahoituksen yhteistyöfoorumeissa, kuten [EUROHORCS](#) ja [EuropeanScienceFoundation](#), toimivien tanskalaisten tahojen olisi koordinoitava keskinäistä toimintaansa ja varmistettava kansainvälisten open access -linjausten huomioon ottaminen.

Kansainvälisesti tärkeimmät yhteistyöfoorumit ovat [TheAllianceforPermanentAccess](#), [DataCite](#) ja [CESSDAERIC](#). Niiden jäsenyys on suositeltavaa, koska se takaa pääsyn kansainvälisen kokemuksen ja globaalien ratkaisumallien hyödyntämiseen sekä mahdollisuuden vaikuttaa niissä tehtäviin ratkaisuihin. Lisäksi liittymistä [COAR](#)in jäseneksi pidetään tarpeellisena.

Avoimeen dataan

Julkaisut ovat tutkimustoiminnan näkyvä lopputulos, joka perustuu hyvinkin laajoihin aineistoihin ja tutkimusdataan. Komitea suosittelee, että kaikkien eri intressitahojen yhteistyönä tehdään suunnitelma kansallisesta avoimeen saatavuuteen perustuvasta tutkimusdata-arkistosta.

Miten meillä Suomessa?

Tanska on asettanut selkeät tavoitteet avoimen julkaisemisen edistämiseksi. Open access -komitean suosituslista sisältää konkreettisia linjauksia ja suoria toimintaohjeita. Onko Suomella esittää kattava lista tarvittavista toimenpiteistä suomalaiselle tiedeyhteisölle?

[RecommendationsforImplementationofOpenAccessinDenmark](#)

[DEFFOpenAccess](#)

[Open-Access.dkblog](#)

[Videovinkki: OpenAccessRobots](#)

Teksti

OA-lukupiiri

Helsingin yliopiston kirjasto

Mika Holopainen

Pekka Karhula

Kimmo Koskinen

Arja Lappalainen

Timo Liimatainen

Arja Niskala

Pekka J. Salminen